

Çocuğu Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Annelerin Çocuğa Yönelik Şiddete Karşı Duyarlıklarının İncelenmesi

Gülay Temiz^b, Öznur Güldağ^{a,c}

Özet

Bu çalışmada, okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modeline uygun olarak tasarlanan bu araştırmada, basit seçkisiz yöntemle belirlenen, çocuğu okul öncesi eğitime devam eden, yaşları 30 ile 41 yaş ve üstü olan 560 anne çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubundaki annelerin kişisel özellikleri Kişisel Bilgi Formu ile belirlenmiş ve annelerin çocuğa yönelik duyarlıklarını belirlemek amacıyla da Özyürek (2017) tarafından geliştirilen Çocuğa Yönelik Şiddete Duyarlık Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre; okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlık düzeylerinin yüksek olduğu, çocuğa yönelik şiddete duyarlık puanını etkileyen en önemli faktörün aile yapısı olduğu, annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarının çalışma durumlarına ve çocuk sayılarına göre farklılık gösterdiği ancak ele alınan diğer değişkenler açısından herhangi bir farklılığın görülmediği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler

Okul öncesi dönem
Çocuğa yönelik şiddet
Duyarlık

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 03.03.2023
Yayın Tarihi: 27.03.2024
Doi: 10.18026/cbayarsos.1259534

Investigating the Sensitivity of Mothers Whose Children Attend Kindergarten Towards Violence Against Children

Abstract

This study aims to investigate the sensitivity of mothers whose child attends preschool to violence against children in relation to some variables. In this study, which was designed in accordance with the relational screening model, 560 mothers whose children attended preschool education and whose ages ranged from 30 to 41 years and above, who were selected by simple randomization method, constituted the study group. The personal characteristics of the mothers in the study group were obtained using the Personal Information Form and the Sensitivity to Violence Against Children Scale developed by Özyürek (2017) was used to determine the mothers' sensitivity to the child. According to the findings, it was revealed that mothers with preschool children had high levels of sensitivity to violence against children, the most important factor affecting the score of sensitivity to violence against children was family structure, mothers' sensitivity to violence against children differed according to their employment status and a number of children, but there was no difference in terms of other variables.

Keywords

Preschool period
Violence against children
Sensitivity

About Article

Received: 03.03.2023
Published: 27.03.2024
Doi: 10.18026/cbayarsos.1259534

^a İletişim yazarı: oznur.guldag@toros.edu.tr

^b Doktor Öğretim Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Konya, 0000-0002-8428-8966

^c Öğretim Görevlisi, Toros Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Mersin, 0000-0002-7053-6201

Giriş

Yıkıcı etkileri ile çocuklara zarar veren, aileleri, toplumları ve ulusları etkileyerek nesiller boyunca devam eden çocuğa yönelik şiddet olgusu, ciddi sonuçları olan bir insan hakları ve halk sağlığı sorunudur (Hillis ve ark, 2016). Dünya Sağlık Örgütü (2020) çocuğa yönelik şiddeti ebeveynler ve/veya diğer bakıcılar, akranlar veya yabancılar tarafından 18 yaşın altındaki kişilere uygulanan her türlü şiddeti içeren bir olgu olarak ele almaktadır. Fiziksel veya psikolojik olarak zarar verecek, bireyin gelişimini sekteye uğratabilecek her davranış şiddet olarak görülmektedir. Şiddet fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve siber şiddet olarak çeşitlendirilse (Polat, 2016) de bu türler arasında kesin bir sınır çizilememekte, ekonomik şiddete uğrayan birey aynı zamanda duygusal bir şiddete de maruz kalabilmektedir.

Çocuğa yönelik fiziksel şiddet, tokat atma, itme, yumruklama, tekmeleme, boğma gibi vücudun bir kısmının veya bir nesnenin, çocuğa fiziksel olarak zarar vermek veya çocuğun hareketlerini kontrol etmek amacıyla kullanmasını içermektedir (UNICEF, 2017). Çocuğun benlik saygısına, özgüvenine zarar verecek davranışların sergilenmesi, çocuğu korkutmak veya kendisini kötü hissettirmek için sözler söylemek, tehdit etmek, onu görmezden gelmek, aile içi şiddete maruz bırakmak, gibi psikolojik zorbalık ve tacizi de içeren davranışlar ise duygusal şiddet olarak tanımlanmaktadır (Taşdemir Afşar, 2019; UNICEF, 2013). Aynı zamanda çocuğun duygusal olarak tepkisini reddetmenin, sağlık veya eğitim gereksinimlerinin ihmâl edilmesinin de duygusal şiddet olarak sınıflandırılabilirliği görülmektedir (Çakmak, Çapar, 2017; Finkelhor, Turner, Shattuck ve Hamby, 2015; Konca ve Korku, 2017; UNICEF, 2017). Sıklıkla diğer şiddet türleriyle birlikte görülen eylemler olarak ortaya çıkan cinsel şiddet, doğrudan fiziksel temasın dışında cinsel dil ve imajları da barındırmaktadır (Sterne ve ark, 2010; UNICEF, 2017). Ekonomik şiddet, erken yaşlarından itibaren çocuğun çalıştırılması, dilendirilmeye ve hırsızlık gibi suç oluşturan davranışlara yönlendirilmesi, çocuğun maddi ihtiyaçlarının anne-babası tarafından yeterince karşılanmaması gibi farklı şekillerde görülmektedir (Şenol ve Mazman, 2014). Siber şiddet ise çocuğun bir birey veya grup tarafından zarar verme amacıyla yapılan kasıtlı, tekrarlanan ve düşmanca davranışlara bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla maruz kalmasını, çevrimiçi gruplardan dışlanmasını, resimlerinin izin alınmadan paylaşılmasını ve buna benzer zorbalık türlerini barındırmaktadır (Arıca, 2009; Erdur Baker ve Kavşut, 2007).

Şiddete maruz kalmak çocukların kendilerine karşı öfke, kızgınlık ve korku duygularını geliştirmelerine, sorunlarını şiddet aracılığıyla çözmeye girişiminde bulunmalarına, kendilerini önemsiz hissetmelerine ve toplumla bütünleşememelerine neden olmaktadır (Erdur Baker ve Kavşut, 2007). Çocukların şiddete maruz kaldığı ya da tanık olduğu hafif düzeydeki şiddetin sıklığı arttıkça öz yeterlilik ve öz saygı düzeyleri düşüş göstermekte, ayrıca maruz kalınan bu şiddet çocukların saldırganlık eğilimlerini artırmaktadır (Ayan, 2007; Temel ve ark, 2018). Şiddete tanık olmak da çocuklarda fiziksel (intihar eğilimi, yaralanma ve ölüm), sosyal (sosyal ilişkilerde yetersizlik, madde bağımlılığı, riskli cinsel davranışlar), duygusal (anksiyete, depresyon, saldırgan tavırlar) ve bilişsel sorunlara yol açabilmektedir (Bayat ve Evgin, 2015). Tüm bu nedenlerle çocuklarla ilgili birey, kurum veya kuruluşların çocuğa yönelik şiddete duyarlı olması önem kazanmaktadır.

Çocuğa Yönelik Şiddete Duyarlık

Duyarlık, "Zayıf bir etkiye karşı, tepki gösterebilme yeteneği" olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2020). Çocuğa yönelik şiddete duyarlı olmak, şiddet olaylarına tepki

gösterebilmenin de bir göstergesi olarak kabul edilebilmektedir (Özyürek, 2017). Ne tür davranışların şiddet olduğunun belirlenmesi, şiddete yönelik bireysel veya toplumsal tepki gösterilmesi ve böylece çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi açısından duyarlılığın yüksek olmasını gerektirmektedir. Çocuğun doğuştan kazanmış olduğu haklara dikkat çekerek ihmal ve istismarın önlenmesi amacını içinde barındıran, ülkemizin de taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesinde, doğumundan itibaren çocuğu korumakla ilgili sorumluluğun anne-babalarda olduğuna dair yükümlülükler bulunmaktadır (Md. 18). Sözü geçen bu yasal düzenlemeler, çocuğa karşı şiddetin önlenmesinin çocuğun korunmasının ve haklarına saygı gösterilmesinin yanında, onların şiddet bulunmayan bir ortamda büyüyerek potansiyelini de kullanabilmesinin imkân ve şartlarını sağlama görevini devletlere vermektedir (Taşdemir Afşar, 2019). Çocukların ihmal, istismar ve şiddetten korunmaları yönünden çocuk haklarının bilinmesi önem taşımaktadır, bu doğrultuda başta anne-babalar olmak üzere çocukla birebir iletişime geçen herkesin çocuk hakları farkındalığı olmalıdır (Kılıçgün, 2011; Yeşilkayalı ve Demirtaş, 2016).

Alan yazında ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin aile bireylerinin (Kurtuluş, 2018), öğretmen adaylarının (Kula ve Akbulut, 2020), sağlık alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin (Özyürek ve ark, 2020), psikolojik danışman aday öğrencilerin (Baltacı ve Akbulut, 2020), hemşirelik ve çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin (Yıldız ve Evcili, 2020) çocuğa yönelik şiddete duyarlılığına yönelik çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Bu araştırma sonuçlarında genel olarak çalışmaya katılan bireylerin çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarının orta ve yüksek düzeylerde olduğu; bu duyarlılık düzeylerinin cinsiyet, eğitim durumu, gelir düzeyi, aile yapısı, konuyla ilgili eğitim alma düzeyine göre farklılık gösterdiği (Kurtuluş, 2018; Yıldız ve Evcili, 2020; Kula ve Akbulut, 2020) bulgularının yanında, medeni durum, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, baba eğitim durumu, şiddete tanıklık etme, çocuk sözleşmesini okuma durumlarına göre bir farklılık göstermediği (Kurtuluş, 2018; Baltacı ve Akbulut, 2020; Özyürek ve ark, 2020) saptanmıştır. Özetle, kişisel bazı değişkenlerin bireylerin çocuğa yönelik şiddete duyarlılıkları üzerinde farklılık oluşturabileceği söylenebilir.

Karşılaşılan güçlülere karşı çıkma düzeylerinin kısıtlı olması ve yaşamlarını sürdürebilmelerinde yetişkinlere bağımlı olmaları sebebiyle, çocuklar yetişkinlere göre daha çok mağduriyete açık olmakta ve bu sebeplerle de sıkça aile üyelerinin/yakınlarının kötü muamelelerine uğramaktadırlar (Tortamış, 2009). Çocuklara birincil bakım veren kişiler genellikle anneler olmakta ve okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin, çocuğa yönelik şiddete karşı duyarlı olması erken çocuklukta maruz kalınabilecek her türde şiddetin fark edilmesi ve bunun önlenmesi açısından büyük bir önem taşımaktadır çünkü şiddete karşı duyarlı olmak, ona tepki gösterebilmenin, onu önlemenin bir işareti olarak kabul edilmektedir.

Bu nedenle bu çalışmada, okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçların, okul öncesi dönemden itibaren çocukların şiddete maruz kalmalarını önleme çalışmalarında yol gösterici olacağı öngörülmüştür. Çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- a. Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlılık düzeyleri nasıldır?
- b. Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlılıkları yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, aile yapısı ve çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

c. Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarını etkileyen faktör hangisidir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma, okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin, çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarının; yaş, öğrenim durumu, çalışma durumu, aile yapısı ve çocuk sayısı değişkenlerine göre incelendiği bir tarama araştırmasıdır. İki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını/derecesini saptamayı amaçlayan araştırmalar ilişkisel tarama çalışmalarıdır (Karasar, 2020). Bu araştırma ilişkisel tarama çeşidine uygun olarak tasarlanmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunda yer alan, okul öncesi eğitime devam eden çocuğu olan anneler basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile araştırmaya dâhil edilmiştir. Büyüköztürk vd., (2013)'e göre seçkisizlik, örneklemede esas alınan birimlerin, örneklem için seçilme olasılıklarının eşit derecede olması olarak ifade edilmektedir. Örneklem büyüklüğünün tespit edilmesinde Israel (1992) tarafından hazırlanan örneklem büyüklüğü hesaplama tablosundan faydalanılmış, %5 hassasiyet seviyesine göre 100.000'den fazla kişi sayısına sahip evren için örneklem sayısının 400 olmasının kabul edilebilir olduğunu ifade etmiştir. Bu sayı baz alınarak gönüllü annelere veri toplama araçları iletilmiş, toplamda 560 anne araştırmaya dâhil edilmiştir. Çalışma grubuna ait kişisel bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Annelere İlişkin Demografik Özelliklerin Dağılımı

Değişkenler	Gruplar	N	%
Annenin Yaşı	30 yaş ve altı	96	17,1
	31-35 yaş	244	43,6
	36-40 yaş	153	27,3
	41 yaş ve üstü	67	12,0
Annenin Eğitim Durumu	İlkokul	29	5,2
	Ortaokul	30	5,4
	Lise	111	19,8
Annenin Çalışma Durumu	Ön lisans	55	9,8
	Lisans	335	59,8
	Çalışıyor	293	52,3
	Çalışmıyor	267	47,7
Aile Yapısı	Anne-baba birlikte	539	96,3
	Anne-baba ayrı	21	3,8
Annenin Çocuk Sayısı	Tek çocuk	125	22,3

İki çocuk	325	58,0
Üç çocuk	92	16,4
Dört ve zeri	18	3,2
Toplam	560	100,0

Tablo 1'e göre çalışma grubundaki annelerin %17,1'i 30 yaş ve altı, %43,6'sı 31-35 yaş, %27,3' 36-40 yaş ve %12'si 41 yaş ve üstü yaş grubundadır. Annelerin yaşının belirlenmesinde; Kişisel Bilgi Formu'nda 20-24 yaş (3 anne), 25-30 yaş (93 anne) olmak üzere ayrı veri toplanmıştır. Ancak 20-24 yaş grubundaki anne sayısının 3 olmasından dolayı, karşılaştırma yapılamayacağı dşnlmş, iki grup analiz aşamasında 30 yaş ve altı grubunda birleştirilmiştir. Annelerin %5,2'si ilkokul, %5,4' ortaokul, %19,8'i lise, %9,8'i n lisans, %59,8'i ise lisans mezunudur. Annelerin %52,3' bir işte çalışırken %47,7'si çalışmamaktadır. Annelerin %22,3' tek çocuk, %58'i iki çocuk, %16,4' üç çocuk, %3,2'si dört ve üzeri çocuk sahibi; %96,3'nde anne-baba birlikte (yani evli) aile yapısına sahipken %3,8'inde anne-baba ayrıdır (yani boşanmıştır). Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı belirlenirken; "dört çocuk" seçeneğinden sonra bir boşluk bırakılmıştır ve formu dolduran annelerden dörtten fazla olması durumunda kaç çocuğa sahip olduğu yazmaları istenmiştir. Ancak 17 annenin 4 çocuğu olduğunu ve 1 annenin 5 çocuğu olduğunu belirtmesinden dolayı, bu iki grup dört ve üzeri şeklinde tek seçenekte birleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak, annelerin kişisel özelliklerinin belirlenmesi amacıyla "Kişisel Bilgi Formu" ve annelerin çocuğa yönelik şiddete karşı duyarlıklarını tespit etmek amacıyla zyrek (2017) tarafından geliştirilmiş olan "ocuğa Yönelik şiddete Duyarlılık leği" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formunda annelerin yaş, öğrenim durumu, çalışma durumu, aile yapısı ve ocuk sayısı ile ilgili sorular bulunmakta ve sorular anneler tarafından yanıtlanmaktadır.

Çocuğa Yönelik şiddete Duyarlılık leği (OYşD)

Annelerin ocuğa yönelik şiddete karşı duyarlıkları, zyrek (2017) tarafından geliştirilen "ocuğa Yönelik şiddete Duyarlılık leği" ile belirlenmiştir. Üçlü likert tipinde oluşturulan bu ölçek tek boyutlu olup 19 maddedir. Ölçekte ters puanlanan maddeler (3., 6., 12., 14. ve 18.) bulunmaktadır. Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ölçeğin güvenirliğini saptamak amacıyla incelenmiş ve ölçeğin tümü için 0,82 olarak hesaplanmıştır. Bu ölçekten alınabilecek en düşük puan 19 iken en yüksek puan 57'dir. Alınan yüksek puanın, katılımcıların çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarının da yüksek olduğunun göstergesi olarak ele alınmıştır. Ölçeğin geneli için geçerliğinin ve güvenirliğinin yüksek olduğu, yetişkinlerin çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarını ayırt edebileceği görülmektedir (zyrek, 2017). Çalışma grubumuzun verilerine göre Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmış ve 0,97 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

İlk olarak araştırmada kullanılması planlanan leği geliştiren araştırmacılarla iletişime geçilmiş ve kullanım izinleri alınmıştır. Çalışmanın geerleştirilmesi amacıyla Toplantı

Tarihi: 26.10.2022 ve Karar No: 169 olan Toros Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan gerekli etik kurul onayı alınmıştır. Araştırmaya ilişkin amaç, verilerin nasıl kullanılacağı ve araştırmanın faydalarına ilişkin konularda annelere bilgilendirme yapılmış, annelerden gönüllü katıldıklarına ilişkin onam alınmıştır. Veri toplama araçları ve onam formu araştırmacılar tarafından Google Formlar'a aktarılmış, onam verilmesinin ardından katılım sağlamak isteyen gönüllü annelere formlar iletilmiştir.

Veriler SPSS 26.0 paket programında analiz edilmiştir. Öncelikle verilerin normallik dağılımları Kolmogorov Smirnov Testi ile incelenmiştir (Büyüköztürk, 2018). Anlamlılık değeri .05'ten küçük bulunmuştur. Ayrıca çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2'den büyük olduğu, histogram grafiklerinin tek tepeli bir yapı oluşturmadığı ve Q-Q plot grafiklerinde de normal dağılım oluşmadığı görülmüştür. Uç değerlerin bulunmadığı ve normal dağılım göstermeyen verilerin analizinde, parametrik olmayan istatistik tekniklerinin kullanılmasının uygun olduğuna karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2018; Genç ve Soysal, 2018). Buna göre alt problemler doğrultusunda betimsel istatistik yapılmış, ikili değişkenlerde Mann Whitney U testi, üç ve üzeri değişkenlerde Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis H testi sonucunun anlamlı çıkması durumunda, farkın kaynağının belirlenmesi için Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. Farklılığın istatistiksel anlamlılığının yanında pratikte de anlamlılığın incelenmesi amacıyla anlamlı olduğu tespit edilen değerlerin etki büyüklüğü hesaplanmıştır. Mann Whitney U testi için etki büyüklüğünün değerlendirilmesinde r etki değeri, Kruskal Wallis H testi için ise Eta kare (η^2) hesaplanmıştır (Cevahir, 2020). Anlamlılık değeri 0,05 olarak alınmıştır.

Kruskal Wallis H ve Mann Whitney U testi sonucunda anlamlı fark bulunan değişkenler dışındaki diğer değişkenlerin annelerin ÇOYŞÖ puanları üzerinde etkisi olup olmayacağı da araştırılmış ve bunun için sınıflama analizlerinden CHAID analizi kullanılmıştır. Karar ağaçları, bağımsız değişkenleri kademeli olarak daha küçük gruplara bölebilen doğrusal olmayan bir ayırma yöntemi olarak ele alınmakta ve bunlardan biri olan CHAID analizi, tüm olan veri setini tekrarlı bir biçimde iki ve daha fazla düğümlere ayıran, bağımsız değişkenlerin birbirleriyle ilişki ve etkileşimlerini ki-kare istatistiği ile ele alan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (Kayri ve Boysan, 2007; Türe, Kurt, Kurum ve Özdamar, 2005; Türe, Aktürk, Kurt, Dağdeviren, 2006). CHAID analizi, karar ağacı algoritmaları içerisinde en çok kullanılanlardan birisi (Akgün ve Kilmen, 2022) olmakla beraber sürekli ya da kategorik bağımlı değişkenin, bağımsız değişkenlerin birleşik ya da ayrı grup ve alt grupları tarafından açıklandığı bir yordayıcı istatistiksel yöntemdir (Doğan ve Özdamar, 2003). CHAID yönteminde, bağımlı değişkeni etkileyen en önemli yordayıcı değişken gruplarını bulmada, normal ve doğrusal dağılım, varyansların homojenliğine bakılmamaktadır (Diaz-Perez ve Bethencourt-Cejas, 2017).

Büyük örneklem gruplarının mevcut olması durumunda evren içinde homojenlik ilkesinin sağlanamamasından dolayı rastgele kurulan bir regresyon modeli tahminlemesi gerçeği yansıtmayabilir, bu sebeple bütün olanı parçalara ayırmak ve gruplandırılmış olası alt gruplar ile incelemeyi sürdürmek gerçekçi bir temel oluşturabilmekte bu sayede de homojenlik koşulu yerine gelebilmektedir (Kayri ve Boysan, 2007). Bu doğrultuda, çalışmamızda ele alınan örnekleme ilişkin demografik verilerin bağımlı değişken üzerindeki etkisini bir bütün olarak ele alma ve değerlendirmede CHAID analizinin önemli avantajlar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, katılım gösteren annelerden elde edilen verilerin analiz bulgularına yer verilmiştir. İlk olarak Tablo 2'de çalışma grubunun Çocuğa Yönelik şiddete Duyarlık Ölçeği (ÇOYşÖ) toplam puanın betimsel analiz sonuçları sunulmuştur.

Tablo 2. Çalışma Grubunun ÇOYşÖ Toplam Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum ve Maksimum Değerleri

	N	\bar{x}	S	Min.	Maks.
ÇOYşÖ	560	40,01	13,88	19,00	57,00

Tablo 2 incelendiğinde çalışma grubundaki annelerin ÇOYşÖ toplam puanlarının $40,01 \pm 13,88$ olduğu görülmektedir. Ölçekten alınan en düşük ve en yüksek puanlar dikkate alındığında annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlık düzeylerinin ortanın üzerinde olduğu söylenebilir.

Tablo 3. ÇOYşÖ Toplam Puan Ortalamalarının Annelerin Yaşına Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Anne Yaşı	N	\bar{x}	S	X ²	p
30 yaş ve altı	96	39,21	13,67	1,982	0,576
31-35 yaş	244	40,88	13,83		
36-40 yaş	153	39,64	14,19		
41 yaş ve üstü	67	38,80	13,79		

Tablo 3'e göre, annelerin yaşı ile ÇOYşÖ puanları arasındaki fark anlamlı değildir ($p > 0,05$). Buna göre annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlılıkları yaş değişkenine göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 4. ÇOYşÖ Toplam Puan Ortalamalarının Annelerin Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Anne Eğitim Durumu	N	\bar{x}	S	X ²	p
İlkokul	29	33,82	12,91	8,085	0,089
Ortaokul	30	38,40	13,65		
Lise	111	39,80	13,64		
Ön lisans	55	41,16	13,81		
Lisans	335	40,57	14,01		

Tablo 4'e göre, annelerin eğitim durumu ile ÇOYşÖ puanları arasındaki fark anlamlı değildir ($p > 0,05$). Buna göre annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlılıkları eğitim durumu değişkenine göre farklılık göstermemektedir.

Çocuğu Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Annelerin Çocuğa Yönelik Şiddete Karşı Duyarlıklarının İncelenmesi

Tablo 5. ÇOYŞÖ Toplam Puan Ortalamalarının Annelerin Çalışma Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Anne Çalışma Durumu	N	\bar{x}	S	U	r	p
Çalışıyor	293	38,79	14,08	34702,000	-0,09	0,021*
Çalışmıyor	267	41,34	13,57			

* $p < 0,05$

Tablo 5'e göre, annelerin çalışma durumu ile ÇOYŞÖ puanları arasındaki fark anlamlıdır ($p=0,021$). Çalışan annelerin ÇOYŞÖ puan ortalaması ($\bar{x}=38,79$), çalışmayan annelerin puan ortalamasından ($\bar{x}=41,34$) anlamlı düzeyde daha düşüktür. Buna göre çalışmayan annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarının çalışan annelere göre daha fazla olduğu söylenebilir. Tespit edilen farkın etki büyüklüğü $r = 0,09$ olarak bulunmuş, farkın düşük bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 6. ÇOYŞÖ Toplam Puan Ortalamalarının Annelerin Aile Yapısına Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Aile Yapısı	N	\bar{x}	S	U	p
Anne-baba birlikte	539	39,77	13,92	4353,500	0,072
Anne-baba ayrı	21	46,00	11,58		

Tablo 6'ya göre, annelerin aile yapısı değişkeni ile ÇOYŞÖ puanları arasındaki fark anlamlı değildir ($p > 0,05$). Buna göre annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlıkları aile yapısına göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 7. ÇOYŞÖ Toplam Puan Ortalamalarının Annelerin Çocuk Sayısına Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

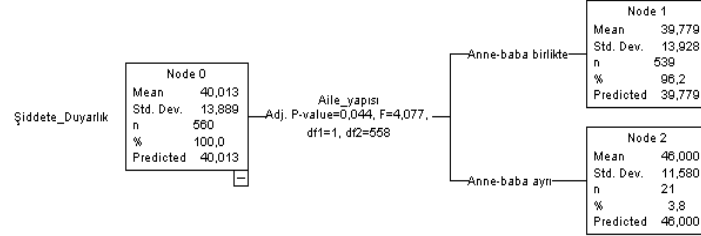
Çocuk Sayısı	N	\bar{x}	S	X^2	η^2	p
Tek Çocuk	125	41,89	14,03		0,01	0,035*
İki Çocuk	325	40,14	14,05	8,606	Fark: Tek, iki çocuk-üç çocuk	
Üç Çocuk	92	36,82	13,01			
Dört ve Üzeri Çocuk	18	40,88	12,42			

* $p < 0,05$

Tablo 7'ye göre annelerin çocuk sayısı ile ÇOYŞÖ puanları arasındaki fark anlamlıdır ($p=0,035$). Farkın kaynağı incelendiğinde tek çocuk ve iki çocuğa sahip annelerin puan ortalamalarının ($\bar{x}=41,89$; $\bar{x}=40,14$) üç çocuğa sahip annelerin puan ortalamasından ($\bar{x}=36,82$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre tek ve iki çocuğu olan annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarının üç çocuğu olan annelere göre daha fazla olduğu söylenebilir. Saptanan bu farkın etki büyüklüğünün Eta kare (η^2) = 0,01 olduğu, farkın düşük düzeyde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Annelerin yaşı, eğitim durumu ve aile yapısı değişkenlerinin ÇOYŞÖ puanları üzerinde etkisi olup olmadığına yönelik yapılan CHAID analizinde maksimum ağaç derinliği 3, üst düğümdeki minimum değer 20 ve alt düğümdeki minimum değer 10 olarak alınmıştır. Sonuç

olarak iki düzeyli üç düğümden oluşan bir yapı ortaya çıkmıştır. Şekil 1’de annelerin yaşı, eğitim durumu ve aile yapısı değişkenlerinin ÇOYŞÖ puanları üzerine etkisine yönelik yapılan CHAID analizi karar ağacı yapısı verilmiştir.

Şekil 1: Anne Yaşı, Eğitim Durumu ve Aile Yapısı Değişkenlerinin ÇOYŞÖ Puanına Etkisine İlişkin CHAID Analizi Karar Ağacı Yapısı

Şekil 1’de görüldüğü gibi anne yaşı, eğitim durumu ve aile yapısı değişkenlerinden annenin ÇOYŞÖ puanını etkileyen en önemli faktör aile yapısıdır ve annelerin ÇOYŞÖ puanı aile yapısına göre manidar farklılaşmaktadır ($F=4,077$; $p=0,044$). CHAID analizine göre anne-babanın birlikte olduğu aileye sahip annelerin ÇOYŞÖ puanı 39,779 iken anne-baba ayrı olan annelerin puanı 46,000’dir. Buna göre ele alınan bu üç değişken içinden annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlılığını etkileyen en önemli faktör aile yapısıdır ve anne-baba ayrı aile yapısına sahip olan annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlılıkları daha yüksektir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlılıklarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada, elde edilen sonuçlar tartışılarak bazı öneriler geliştirilmiştir. Çalışmaya; çocuğu okul öncesi kurumuna devam eden, yaşları 30 yaş ve altı ile 41 yaş ve üzeri arasında değişen, eğitim düzeyi ilkokuldan lisans düzeyine kadar uzanan, çalışan ve çalışmayan anneler ile genellikle anne-babanın birlikte olduğu aile yapısına sahip olup çocuk sayısı bir ile dört ve üzeri arasında değişkenlik gösteren anneler katılım sağlamıştır. Annelerin demografik özelliklerine göre çocuğa yönelik şiddete duyarlık düzeyleri karşılaştırılmıştır. Çalışmada, okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlık düzeylerinin ortanın üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde farklı örneklerde yapılan araştırmalarda, bireylerin çocuğa yönelik şiddete duyarlılıklarının yüksek olduğunu sunar nitelikte çalışmalar mevcuttur. Ortaokula devam eden öğrencilerin aile bireyleri (Kurtuluş, 2018) ve sağlık, eğitim, psikolojik danışmanlık gibi alanlarda eğitim gören öğrencilerle yapılan çalışmalarda bireylerin çocuğa yönelik şiddete duyarlık düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır (Baltacı ve Akbulut, 2020; Kula ve Akbulut, 2020; Özyürek ve ark, 2020; Yıldız ve Evcili, 2020). Özellikle çocuğun kendine ait sosyalleşme alanı oluşturduğu dönem olarak kabul edilen okul öncesi dönemde çocuklarla ilişkili meslek grupları ve annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlılıklarının yüksek olması çocuğun maruz kaldığı/kalacağı şiddeti önleme açısından önemlidir. Annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlılıklarının yüksek olması, çağdaş dönemde değişen aile dinamikleri sonucunda büyük ebeveynlerin aileye yön vermesinin azalmasıyla birlikte çekirdek ailede çocuk merkezli düşünme yapısının ön plana çıkması ile açıklanabilir (Dursun, 2019).

Çalışmada, annelerin çalışma durumu ve çocuk sayısı değişkenine göre çocuğa yönelik şiddete duyarlık puanlarının farklılaştığı, çalışmayan annelerin çocuğa yönelik şiddete

duyarlıklarının çalışan annelere göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Annelerin çalışma durumlarının çocuğa yönelik şiddete duyarlık üzerindeki etki büyüklüğünün .09 olduğu, bağımsız değişkenin bağımlı değişkendeki toplam varyansın ne kadarını açıkladığını gösteren bu değerin yaklaşık %1 kadar küçük etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmektedir (Cohen, 1992). Literatür incelendiği kadarıyla annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarının çalışma durumuna göre farklılık gösterip göstermediği konusunda bir bulguya rastlanmamıştır. Ancak ebeveynlerin çocuğa yönelik ihmal ve istismara karşı farkındalık düzeylerinin incelendiği araştırmalarda çalışan ebeveynlerin farkındalıklarının yüksek olduğu görülmüştür (Preethy ve Somasundaram, 2020; Yücel, 2021). Alan yazında yer alan diğer araştırmalarda da okul öncesi dönemde çocuğu olan çalışmayan annelerin istismar farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu ancak farklılık gösterecek düzeyde anlamlı olmadığı görülmektedir (Ercan, 2019; Kaytez ve Deleş, 2020; Öner Demirci, 2019). Çalışma sonucumuz örnekleme alınan çalışan anne sayısının fazla olması ile de ilişkilendirilebilir.

Çalışmada tek ve iki çocuğu olan annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarının üç çocuğu olan annelere göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Çocuk sayısının, annelerin çocuğa yönelik şiddete duyarlıkları üzerindeki etki değerinin 0,01 olduğu, elde edilen etki değerinin Cohen (1992)'e göre, çocuk sayısının bağımlı değişken üzerinde düşük düzeyde bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Literatürde çocuğa yönelik şiddete duyarlık ile çocuk sayısı arasında negatif bir ilişkinin saptandığı görülmektedir (Kurtuluş, 2018; Müderrisoğlu, Dedeoğlu, Akço ve Akbulut, 2013). Bu sonuç, ailede çocuk sayısına paralel olarak annenin sorumluluklarının artması ve bunlarla başa çıkma yöntemlerinin değişiklik göstererek şiddete duyarlığın azalmasına sebep olmasıyla açıklanabilir. Annelerin çocuk haklarını tek kelime veya kavram ile ilişkilendirmeleri istendiğinde en çok koruma kavramıyla ilişkilendirildiği görülmüş (Gürsoy ve İkiz, 2020), çocuk haklarına ilişkin tutumları üzerinde ise çocuk sayısı değişkeninin anlamlı bir fark yaratmadığı ancak tek çocuklu annelerin yüksek ortalamaya sahip olduğu saptanmıştır (Kızılırmak ve Alkan Ersoy, 2015). Bu bağlamda özellikle annelerin yaşam koşulları ve çocuk yetiştirme tecrübelerine bağlı olarak, değişen kişisel özelliklerinin ve çocuk haklarına bakış açılarının çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarında farklılık yaratabileceği söylenebilir.

Çalışmada annelerin yaş, eğitim durumu, aile yapısı değişkenlerine göre çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Aile yapısı açısından çalışma sonucumuz örnekleme alınan anne-babanın ayrı olduğunu bildiren anne sayısının az olması ile de ilişkilendirilebilir. Literatürde çocuğa yönelik şiddete duyarlık puanlarının yaş ile ilişkili olmadığını gösteren çalışmaların yanında (Özyürek vd., 2020), medeni durum ve aile yapısının da bir farklılık yaratmadığını gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Kurtuluş, 2018; Kula ve Akbulut, 2020). Bu doğrultuda annelerin yaşı, eğitim durumu ve aile yapısı değişkenlerinin çocuğa yönelik şiddete duyarlık puanları üzerinde etkisi olup olmadığının saptanması için CHAID analizinden de yararlanılmıştır. Bu analiz sonucuna göre, çocuğa yönelik şiddete duyarlık puanını etkileyen en önemli faktörün aile yapısı olduğu ve anne-babanın birlikte olduğu ailelerde anne puanlarının eşinden ayrı olan annelerin puanlarından daha düşük olduğu saptanmıştır. Anne-babanın birlikte olmadığı ailelerde annelerin puanlarının diğer gruba göre yüksek olması bu annelerin çocuğa yönelik koruma ve sorumluluk bilincinin hassasiyet göstermesiyle açıklanabilir.

Okul öncesi çocuğu ile anne-baba arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan Öngider (2013)'in araştırmasında çocukla ilgilenme ve ilgiyi gösterme çeşitlerinin, anne ve babaların

doğaları gereğince farklılaştığını, annelerin bu dönemdeki çocukların günlük bakım ve rutinleriyle daha çok ilgilenirken babaların da çocuklarıyla oyun, spor gibi aktiviteleri gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Bu araştırmada sadece okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerle, öz bildirim yöntemi ile çalışılmıştır ve bu durum çalışmanın sınırlılığı olarak kabul edilebilmektedir. İlerleyen çalışmalarda; çocuğa bakım veren aile üyesinin tespit edilmesi ile çalışma grubuna baba, kardeş ve/veya aileyi oluşturan diğer üyeler de dâhil edilebilir. Ayrıca anne-babanın ayrı olduğu beyan edilen ailelerde velayetin hangi ebeveynde olduğu, anne-babanın birlikte yaşamaya devam edip etmediği, bakımın kim tarafından sağlandığı gibi bilgilere ilişkin veri toplanmaması da sınırlılıklarımız arasında yer almaktadır. İlerleyen araştırmalarda bu bilgiler ışığında şiddete duyarlık kavramı ele alınabilir. Bu araştırmada annelerin kişisel özellikleri bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır, çocuğa yönelik şiddete duyarlık konusunu çocuğun gelişim alanlarıyla veya annelerin diğer psiko-sosyal değişkenleriyle ilişkilendirecek çalışmalar yapılabilir. Bir diğer sınırlılık ise, bağımsız değişkenlerimizden aile yapısı ve çocuk sayısına ilişkin dağılımların düzensiz olması olarak ele alınabilir. Bu sınırlılığa ilişkin olarak, ilerleyen çalışmalarda veri toplama aşamasında farklı örnekleme yöntemlerine başvurulabilir. Araştırmamızın güçlük yönleri arasında; basit seçkisiz yöntem ile örneklemin seçilmesi, uzaktan veri toplama yöntemi ile geniş kitlelere erişilmesi, verilerin değerlendirilmesinde karar ağaçlarının bir çeşidinden yararlanılması gibi araştırmamızı güçlü kılacak unsurlar üzerinde dikkatlice çalışılması bulunmaktadır.

Kaynakça

- Afşar, S. T. (2019). Kadına yönelik şiddetin unutulmuş özneleri: Sığınmaevinde kalan çocuklar. *Journal of Economy Culture and Society*, (59), 185-211. <https://doi.org/10.26650/IECS2018-0008>.
- Akgün, E. ve Kilmen, S. (2022). Ortaokul öğrencilerinin türkçe dersine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından CHAID analizi ile incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 47(211), s. 121-137. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2022.10760>
- Arıcak, O. T. (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*(34), s. 167-184.
- Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8, s. 206-214.
- Baltacı, Ö. ve Akbulut, Ö. F. (2020). Psikolojik danışman adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının yordayıcısı olarak çocuğa yönelik şiddete duyarlık. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 1025-1062.
- Bayat, M. ve Evgin, D. (2015). Çocuğa yönelik şiddet. *Türkiye Klinikleri*, 1(2), 30-36.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (24. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. ve Kılıç, E. (2013). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi
- Cevahir, E. (2020). *SPSS ile nicel veri analizi rehberi* (1. Baskı). Kibebe.
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112, ss: 155-159.
- Collyer, C. E., Brell, A., Moster, A. ve Furey, J. (2011). Individual differences in sensitivity to violence. *Perceptual and Motor Skills*, 113(3), 703-714. doi: 10.2466/07.17.21.PMS.113.6.703-714.
- Çakmak, C., Çapar, H., Konca, M., & Korku, C. (2017). Bir halk sağlığı sorunu olarak çocuklara yönelik şiddet: Gazete haberleri üzerinden bir araştırma. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(13), 85-101.

- Diaz-Perez, F. M. ve Bethencourt-Cejas, M. (2016). CHAID algorithm as an appropriate analytical method for tourism market segmentation. *Journal of Destination Marketing & Management*, 5, 275-282. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2016.01.006>.
- Doğan, N. ve Özdamar, K. (2003). CHAID analizi ve aile planlaması ile ilgili bir uygulama. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri*, 23, 392-397.
- Dursun, C. (2019). Ebeveyn Çocuk İlişkisinin Değişen Yüzü: "Proje Çocuk" Kavramına Sosyolojik Bakış. IX. Ulusal Sosyoloji Kongresi Yayınlanmamış Bildiri.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2020, Ağustos 29). WHO, World Health Organization. 08 29, 2022 tarihinde World Health Organization: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-children> adresinden alındı.
- Erdur Baker, Ö. ve Kavşut, F. (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: Siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research*(27), s. 31-42.
- Ercan, N. (2019). 4-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin istismar farkındalıkları (Diyarbakır örneği). (Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin). Erişim adresi: YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Finkelhor, D., Turner, H. A., Shattuck, A., & Hamby, S. L. (2015). Prevalence of childhood exposure to violence, crime, and abuse: Results from the national survey of children's exposure to violence. *JAMA pediatrics*, 169(8), 746-754.
- Genç, S. ve Soysal, M. İ. (2018). Parametrik ve parametrik olmayan çoklu karşılaştırma testleri. *Black Sea Journal of Engineering and Science*, 1(1), 18-27.
- Gürsoy, F. ve İkiz, S. (2020). 3-6 yaş grubu çocuğa sahip annelerin çocuk haklarına ilişkin görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 8(106), s. 9-21. <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.43854>.
- Hillis, S., Mercy, J., Amobi, A. ve Kress, H. (2016). Global prevalence of past-year violence against children: A systematic review and minimum estimates. *Pediatrics*, 137(3), Doi:10.1542/peds.2015-4079.
- Israel, G. D. (1992). Determining Sample Size. *Malaysian Journal of Medical Sciences*, 10(2), 84-86.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler* (İkinci Yazım 35. Baskı). Ankara: Nobel Yayın.
- Kayri, M., & Boysan, M. (2007). Using chaid analysis in researches and an application pertaining to coping strategies. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 40(2), 133-149.
- Kaytez, N., & Deleş, B. (2020). Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin istismar farkındalık düzeylerinin örselenmiş çocukluk yaşantıları açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 8(2), 321-335.
- Kılıçgün, M. Y. (2011). Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin geliştirilmesi ve standardizasyonu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (31), 1-22.
- Kızıllırmak, K. ve Ersoy, Ö. (2015). İlkokul birinci sınıfa devam eden çocukların annelerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarının incelenmesi (Ankara örnekleme). *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, Uluslararası Katılımlı 3. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongre Kitabı, Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/husbfd/issue/7893/103915>
- Kula, S. S. ve Akbulut, Ö. F. (2020). Öğretmen adaylarının çocuğa yönelik şiddete ilişkin duyarlıkları ile empatik eğilimleri arasındaki ilişki. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(3), s. 917-932. Doi: 10.24315/tred.658597.
- Kurtuluş, Ö. (2018). *Dini yönelim, kişilik özellikleri ve çocuğa yönelik şiddete duyarlılık*. (Yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa). Erişim adresi: YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Müderrişoğlu, S., Dedeoğlu, C., Akço, S. ve Akbulut, B. (2013). Türkiye’de 0-8 Yaş Arası Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. *İstanbul: Bernard van Leer Vakfı, Hümanist Büro ve Frekans Araştırma*.
- Öner Demirci, A. (2019). 4-6 yaş arası çocuğa sahip ebeveynlerin istismar farkındalıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. (Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya). Erişim adresi: YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Öngider N. (2013). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(4):420-440. doi:10.5455/cap.20130527
- Özyürek, A. (2017). Çocuğa yönelik şiddete duyarlık ölçeği geliştirme çalışması. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 462-472.
- Özyürek, A., Kürtüncü, M., Sezgin, E. ve Kurt, A. (2020). Üniversite öğrencilerinde çocuğa yönelik şiddete duyarlık ile sorumluluk duygusu ve davranışı arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 13(1), s. 19-24.
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-33.
- Preethy, N. A., & Somasundaram, S. (2020). Awareness of child abuse and neglect among working parents in Chennai, India: A knowledge, attitude and practice (KAP) survey. *Journal of family medicine and primary care*, 9(2), 602.
- Sterne, A., Poole, L., Chadwick, D., Lawler, C. ve Dodd, L. (2010). *Domestic violence and children: a handbook for schools and early years settings*. New York: Routledge.
- Şenol, D. ve Mazman, İ. (2014). Çocuğa uygulanan şiddet: Türkiye özelinde sosyolojik bir yaklaşım. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(26), s. 11-17. <https://doi.org/10.18493/kmusekad.18837>.
- Temel, Z., Kaynak Ekici, K., Kanat, K. ve Şahin, E. (2018). 5-6 yaş çocuklarının fiziksel şiddete maruz kalma ya da tanık olmaları ile benlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(35), 109-122.
- T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü (SHÇEK). (1996). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Ankara.
- Tortamış, B. (2009). *Sığınmaevinde kalan kadınlarda şiddet öyküsü açısından travma sonrası stres bozukluğu, benlik saygısı ve beden algısının değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Türe, M., Aktürk, Z., Kurt, İ., Dağdeviren, N. (2006). Tümevarım Tekniği Kullanılarak Sağlık Durumu, Beslenme ve Bazı Diğer Faktörlerin Okul Başarısızlığına Etkisinin Araştırılması. *Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, Cilt 23(1), 28-38.
- Türe, M., Kurt, İ., Kurum, A. T., & Özdamar, K. (2005). Comparing classification techniques for predicting essential hypertension. *Expert Systems with Applications*, 29(3), 583-588.
- Türk Dil Kurumu. (2022). Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden Aralık 2022 tarihinde alındı
- United Nations International Children’s Emergency Fund. (2013). Çocuğa karşı şiddeti izleme göstergeleri kılavuzu. New York: UNICEF.
- United Nations Children’s Fund. (2017). A familiar face: Violence in the lives of children. New York: UNICEF.
- Yeşilkayalı, E., & Demirtaş, V. Y. (2016). Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumları ile ilköğretim öğrencilerinin ahlaki olgunlukları arasındaki ilişki. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 41-64.

- Yıldız, İ. ve Evcili, F. (2020). Hemşirelik ve çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin çocuğa yönelik şiddete karşı duyarlılıklarının değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 17(3), s. 232-237. Doi: 10.5336/forensic.2020-75365.
- Yücel, A. (2021). *Aile içi çocuk ihmali ve istismarı konusunda ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi, KTO Karatay Üniversitesi, Konya). Erişim adresi: YÖK Ulusal Tez Merkezi.